

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

De|| EXTREMA VNCTIO-||NE, ORDINE, ET MATRI-||MONIO.|| SINGVLIS LIBRIS
EX-||PLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

VIII. Soluuntur argumenta Cani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54104)

CAPVT OCTAVVM.

Soluuntur argumenta Cani.

AM ad CANI argumenta respondeamus Patrum obiectio: *Non potest ex Scriptura, vel traditione probari, Matrimonium prophanè contractum sine Ministro Ecclesiastico, esse Sacramentum, ergo si Matrimonium reuera Sacramentum est, oportet illud præter civilem contractum habere formam aliquam sacram, & Ministrum Ecclesiasticum.*

RESPONDEO; Scriptura, & traditio neque Matrimonium prophanè contractum, neq; Matrimonium cum forma sacra à Ministro Ecclesiastico pronunciata, docent esse Sacramentum, sed generatim solum loquuntur, ac Matrimonium Christianorum Sacramentum esse testantur: nusquam enim in Scriptura aut etiam in Concilio vlllo, aut sacro Doctore inueniet Canus, formam Sacramenti Matrimonij esse verba sacra, quæ à Sacerdote pronunciantur. Quare, si argumentum aliquid probaret, probaret nullum esse Matrimonij Sacramentum, aut certè non posse hoc Sacramentum ex diuina Scriptura, vel traditione defendi. Sed nihil horum probat: nam Concilia, & Patres Scripturam diuinam, quæ de Sacramento Matrimonij loquitur, semper intellexerunt de ipso contractu civili Matrimonij, quatenus à Christo per additionem gratiæ ad Sacramenti dignitatem euectus, & translatus fuit.

SECUNDA obiectio: *In Concilio Florentino definitum est, omnia Sacramenta rebus, & verbis constare. In Matrimonio prophanè contracto sine Ministro Ecclesiastico, sepe nulla sunt verba, sed soli nutus, aut literæ, aut ipsa copula conjugalis; non igitur tale Matrimonium Sacramentum esse potest. QVOD si quis respondeat, nutus, & literæ & copulam, vicem verborum gerere: contra obici potest, eadem ratione probari posse, licere Sacerdoti muto nutibus absolueret, aut Episcopo muto nutibus Ordines sacros conferre. Et præterea absurdissimum esse videtur, ut copula vicem suppleat formæ Sacramentalis, cum in ea Spiritus sanctus non adsit, ut habetur can. Connubia 32. q. 2.*

RESPONDEO, in Concil Florent. per verba, quæ ad omnia Sacramenta

eramenta requiruntur, intelligi non solum verba proprie dicta, sed etiam ea signa, quae vicem verborum gerunt. Nam ideo idem Concilium, cum singula Sacramenta singillatim exponeret, non dixit, in Matrimonio necessario verba requiri; sed ait regulariter verba coniugum adhiberi. Addidit vero illud (*Regulariter*) quia nonnunquam nuda adhibentur, quae locum verborum teneant.

Neque inusitatum est, aut praeter Scripturae divinae morem, ut per nuda homines loqui dicantur, & proinde nuda verborum vicem teneant: nam Ioan. 13. *Innuit Simon Petrus Ioanni, & dixit.* quem locum enarrans Augustinus, scribit, Petrum innuendo dixisse, & ipsos nuda a divina Scriptura verba appellari.

Ad ea quae Canus obiicit, de Sacramento Poenitentiae, & Ordinationis, **R E S P O N D E O**, magnum esse discrimen inter ea Sacramenta, & Matrimonium. Sacramentum enim Poenitentiae habet formam iudicij; in iudicio autem ex tribunali sententia pronuncianda est; neque unquam est auditum, ut iudex mutus constitueretur. **P R A E T E R E A** debet Sacerdos confitentem audire, examinare; signa poenitentiae in ipso cernere; propositum non peccandi, & pro praeteritis satisfaciendi in ipso cognoscere; quae omnia requirunt praesentiam utriusque, & ut Sacerdos audire, & loqui possit. Pari ratione Episcopus Ordines collaturus, debet praesentes habere ordinandos, ut eis manus imponat, & instrumenta sacra tangenda offerat: debet etiam verbis formam pronuntiare, ut certa potestas, quae per Ordinationem confertur, exprimat. **D E N I Q U E** (si nihil haberemus aliud) Ecclesiae usus satis ostendit, neque Absolutionem, neque Ordinationem vel a mutis, vel ab absente conferri posse. At vero Matrimonium formam habet contractus: contractus autem ex natura sua, & ex consuetudine id habet, ut etiam inter mutos, vel absentes celebrari possit.

Ad illud de copula, iam ante responsum est quaestione superioris: nam illud etiam Calvinus obiecerat.

TERTIA obiectio: *Sacramenta sunt caeremoniae sacrae, & actus religionis. At Matrimonium prophanè contractum solum verbis coniugum, nil habet sacri; non igitur tale Matrimonium Sacramentum dici potest.*

R E S P O N D E O, Matrimonium ex se quidem res est naturalis,

HH : lis,

lis, & ciuilibus: tamen ex adiuncta significatione, & efficiendi gratiæ, planè sacrum est. Quare verba illa: *Ego te accipiam in meam, Ego te accipiam in meum*, non eandem vim habent apud Ethnicos, & apud fideles: apud illos enim solum contractum ciuilem efficiunt, & ideò verba sacra propriè dicuntur; apud Christianos autem, quia vnionem significant non solum corporum, sed etiam animorum, ad similitudinem vnionis Christi, & Ecclesiæ, & sanctificant homines, sacra verba meritò dicuntur, & sunt. NEQVE obstat, quòd interdum à coniugibus nihil sacrum cogitantibus dicuntur. Nam etiam verba Baptismi aliquando ab infidelibus sine vlla religione pronuntiantur, & tamen quia ex institutione sua verba sunt sacra, & cum intentione faciendi quod Ecclesia facit, pronuntiantur; Sacramentum efficiunt.

QUARTA obiectio: *In omnibus Sacramentis, ex declaratione Florentini Concilij, requiritur certus Minister, qui Sacramentum conferat: At in Matrimonio prophanè contracto nullus est Minister; non igitur tale Matrimonium est Sacramentum.*

RESPONDEO; Concilium Florentinum, Ministerum quidem requirit, sed non negat posse in eundem hominem concurrere Ministeri, & suscipientis personam: immò hoc ipsum idem Concilium apertè docuit, cum ait, causam efficientem Matrimonij esse consensum coniugum per verba ipsorum expressum. NEQVE obstat, quòd in aliis Sacramentis distinguatur Minister a suscipiente. Nam vt suprà diximus, id proprium est Matrimonij, quia contractus quidam est: naturæ enim contractus id exigit, vt ipsi contrahentes sui contractus sint causa.

QUINTA obiectio: *Fideles non se existimant sacrilegos, quo tempore sic prophanè contrahunt, si forte gratia Dei careant: in animis igitur fidelium inscriptum est, eiusmodi contractum non esse Ecclesiæ Sacramentum.*

RESPONDEO; non video, quemadmodum antecedens argumenti sui Canus probare possit: nam contrarium eius, quod ipse assumit, multò probabilius est. Cum enim in Catechismis passim omnes legant, septem esse Sacramenta, atque vnum ex eis esse Matrimonium, neque vnquam vel in Catechismis legerint, vel in concionibus audierint, non omnia

Matri-

Matrimonia, sed tantum quædam, esse Sacramenta; credibile est fidelem populum communiter in ea sententia esse; ut omnia Matrimonia legitima Sacramenta esse censeat: & proinde sacrilegium in eius Sacramenti violatione committi non dubitet.

NEQUE obstat, quod nonnulli ad Matrimonium suscipiendum accedant multis peccatorum sordibus inquinati: nam multi etiam contra inveniuntur, qui nulla ratione audent Matrimonium contrahere, nisi peccatorum confessione antè præmissa. Deinde si tam multi sunt, qui sacra vasa diripiunt, qui templa polluant, qui alia sacrilegia apertè committunt, etiam si ea sacrilegia esse non dubitent: quid mirum, si hoc sacrilegium nonnulli facillè perpetrent, siue sacrilegium esse sciant, siue etiam fortasse nesciant?

SEXTA obiectio: *Augustinus in epist. 23. ad Bonifacium, scribit, res ipsas corporeas, quibus Sacramenta constant, imaginem & similitudinem gerere eius sanctificationis, cuius signa & causæ esse dicuntur; ut Baptismi lotio externa, internam purgationem, & Eucharistia externa manducatio, internam refectionem designant, & suo modo efficiunt. At Matrimonium civile, & prophanum, nec sanctificationis imaginem gerit, neque ad sanctificandum sub quadam externa sanctitatis specie exhibetur: non est itaque proprie Sacramentum.*

RESPONDEO; Matrimonium civile, non quidem ut civile, sed ut à Christo euectum ad ordinem rerum sacrarum, pulcherrimè refert imaginem coniunctionis Christi cum Ecclesia, & cum anima vniuscuiusque per gratiam, & charitatè: id enim repræsentat externa viri, & vxoris societas, quam materiam huius Sacramenti esse diximus, ut est lotio in Baptismo, & species panis in Eucharistia. Ad eandem unionem Christi cum anima, non solum significandam, sed etiam efficiendam, Matrimonij Sacramentum adhiberi, supra docuimus: quare falsa est assumptio argumenti contrarij, quam sanè auctor probare debuisset; non simpliciter, ut fecit, asserere.

SEPTIMA obiectio: *Verba, ex Concilio Florentino, forma Sacramentorum sunt: At fieri nequit, ut res non sacra Sacramentum perficiat: verba igitur sacra, Sacramentorum formæ esse debent. At in Matrimonio prophanè contracto*

HH 3

nulla

nulla, sunt verba sacra: non igitur tale Matrimonium Sacramentum appellari potest.

Assumptionem, quam negandam esse facile Canus animadvertit, probat; quia si vlla essent eiusmodi verba, illa certe essent: *Ego te accipio in meam, &c.* Hæc autem non esse verba Sacramentalia, multis rationibus contendit. PRIMO, quia verba eius, qui suscipit Sacramentum, materia esse possunt, forma autem nullo modo, cum forma ab agente in passum mediantibus causis ministris introducatur.

SECUNDO, quia licet materia Sacramentorum res aliqua naturalis esse possit, forma tamen, quæ dat esse Sacramento, necessariò supernaturalis esse debet; illa autem verba: *Ego te accipio in meam*, vndique naturalia sunt, & ab omnibus Gentibus usurpata.

TERTIO, forma Sacramenti significat eum spirituales effectum, cuius causa Sacramentum esse dicitur. At illa verba: *Ego te accipio in meam*, nullius effectus spiritualis signa sunt.

QUARTO, verba quæ sunt forma Sacramenti, divina institutione determinata sunt, nec possunt hominum arbitrio mutari: at verba, quibus Matrimonium contrahendum sit, nulla sunt omninò definita.

QUINTO, quando verba aliqua sunt forma Sacramenti, si nutus, vel Scriptura, vel aliud quodlibet signum, eorum verborum loco substituitur, inanis actio est. Ac si contrahentes loco verborum, nutus vel Scripturam subiiciant, æquè faciunt Matrimonium, ac si verbis uterentur.

SEXTO, nomen Sacramenti pro materia accipi solet, pro forma non item: Baptismus enim dicitur ablutio, non illa verba: *Ego te baptizo, &c.* At illa verba: *Ego te accipio in meam, &c.* dicuntur Matrimonium, seu Matrimonij Sacramentum: est enim Matrimonium contractus, qui ex amborum coniugum verbis constituitur. Verba igitur illa, materia Sacramenti sunt, non autem forma.

RESPONDEO, nego verba illa: *Ego te accipio in meam, &c.* non posse esse formam Sacramenti. Ad PRIMAM probationem RESPONDEO, non esse impossibile, neque absurdum, ut aliquando idem sit agens, & patiens, præsertim secundum partes diuersas: potest enim vnusquisq; manibus sibi ipse pedes ligare, vel soluere, abluere, immò & vna manu alteram soluere.

soluere, ligare, abluere, eodem igitur modo poterit verbis, & lingua se ipse alteri tradere, quod in Matrimonio solum requiritur. Quare si Canus argumentum valeret, probaret etiam Matrimonium, vt contractum civilem, esse impossibile: neque enim potest Matrimonium contrahi, quin se ipsi coniuges ligent; & proinde forma contractus in ipsum eundem inducatur, vt patientem, qui eam formam producit, atq; inducit, vt agens. Cur autē fieri nequeat, vt quis se ipse baptizet, aut confirmet, aut ordinet, aut inungat, &c. nō est ea causa, quam hoc loco adfert Canus; facillimum esse, vt quis se ipse aqua aspergeret, ac diceret; Ego me baptizo, &c. & idem de aliis Sacramentis: sed quia repugnat in eis ratio signi, vt supra diximus, quæ non repugnat in Sacramento Matrimonij.

Ad SECVNDAM probationem RESPONDEO, tam materiam, quàm formam Sacramenti esse rem naturalem, si Physicè consideretur, & supernaturalem, si consideretur sacramentaliter. Non enim verba solum, sed etiam ablutio, inunctio, &c. significationem habent supernaturalem ex diuina institutione: id quod etiam Canus admittit, vel potius in argumentum assumpsit, obiectione sexta; quare inanis est distinctio, qua hoc loco vititur. Et sicut ipse admittit illa verba: *Ego te accipio in meam*, esse materiam Sacramenti, licet sint verba aliquo modo humana, & naturalia: ita poterat admittere esse formam. Nam quemadmodum ille cogitur dicere, verba illa, quatenus materia Sacramenti sunt, esse sacra, & supernaturalia, ratione nouæ significationis à Deo institutæ; ita nos dicimus verba illa, vt Sacramenti formam, esse sacra, & supernaturalia, &c.

Ad TERTIAM RESPONDEO, verba illa ex diuina institutione significare effectum spirituale, nimirum, spiritualem vñionem Christi cum Ecclesia, & cum anima; quod idem cogitur Canus dicere de iisdem verbis, quatenus, ipsius opinione, materia sunt: nam etiam materia significare debet.

Ad QVARTAM RESPONDEO, verba sacramentalia determinata esse quoad sensum, non quoad numerum syllabarum, vel sonum vocis: alioqui non possent linguis diuersis Sacramenta celebrari. Sic igitur in Sacramento Matrimonij verba determinata sunt, quæ mutuum consensum sufficienter expriment, siue id pluribus, siue paucioribus vocibus fiat.

Ad QUINTAM RESPONDEO, tunc solum non posse subiici nutus loco verborum, quando forma Sacramenti est solum verbum propriè dictum: at in Matrimonio id peculiare est, vt forma sint tam verba propriè dicta, quam etiam impropriè, vt nutus; vt supra diximus in solutione secundæ objectionis.

Ad SEXTAM RESPONDEO, argumento illo tantum probari, verba coniugum esse materiam, non autem probari non esse etiam formam. Nam si id, quod materia est tantum Sacramenti, Sacramentum nominari potest, quanto magis Sacramentum nominari poterit id, quod simul materia est, & forma?

DEINDE verba illa: *Ego te accipio in meam*, Matrimonium appellari, est omninò inauditum; Matrimonium enim definitur, maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ consuetudinem retinens. Sic definit Alexander III. cap. Illud, de præsumptione, & ante eum Iustinianus, Institut. de pat. potest. in principio, & eam definitionem Theologi, & Canonistæ passim recipiunt. Quare verba illa: *Ego te accipio in meam*, causa Matrimonij sunt, sed non sunt ipsa Matrimonij; proinde argumentum contra auctorem suum pugnat, probat enim illa verba: *Ego te accipio in meam*, non esse materiam huius Sacramenti, sed potius formam, cum Sacramentum de materia dicatur, de his autem verbis non dicatur.

VLTIMA obiectio sumitur ex auctoritate Theologorum, Patrum, ac Pontificum: contendit enim Canus, non esse sententiam nostram communem omnibus Theologis, Atque ex tanto numero Doctorum, producit solum tres, aut quatuor, ac deinde addit multa loca Pontificum, & Patrum ex iure Canonico deprompta, quæ nihil ad rem faciunt. Respondeamus ad singula.

PRIMO adducit Gulielmum Parisiensem, qui in libro de Sacramentis, tractat de Matrimonio. cap. 9. quæst. 1. negat Matrimonium veri nominis Sacramentum esse, & Sacramentalem virtutem habere, nisi sacerdotali ministerio consecratum fuerit. Huic testimonio similes sunt nonnullorum Canonistarum sententiæ, qui Sacramentum Matrimonij gratiam conferens constituunt in benedictione sacerdotali, & precibus, quæ super coniugatos fundi solent, quorum Canonistarum

statum sententiam affirmat Canus hoc loco probabiliorem esse, quam sententia Theologorum sit.

RESPONDEO, duplex est benedictio sacerdotalis in Matrimonio. VNA, quæ datur in contractu de præsentibus, cum Sacerdos dicit: *Ego vos coniungo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, & hæc ferè in domo priuata dari solet, ALTE- RA est benedictio, quæ datur in templo tempore Missæ, cum adiunctis variis precibus.

Si de priore loquatur Canus, de qua sanè loqui visus est in tota superiore disputatione, nullum habet auctorem, quem pro sua sententia proferat: nam Gulielmus Parisiensis, & Canonista, loquuntur de benedictione, & precibus, quæ adhibentur tempore sacrificij in templo. Si de posteriore loquatur, habet quidem auctores prædictos, sed illi & pauci sunt, & nullo modo cum omni Schola Theologorum conferendi. Et præterea in manifesto errore versantur: nam illam benedictionem posteriorem, exploratum ac certum est, Sacramentale quid esse, non autem Sacramentum, cum in ea benedictione nulla sint verba, quæ forma Sacramenti esse videantur; & cum ea benedictio secundis nuptiis non detur, quæ tamen omnium iudicio vera Sacramenta sunt; & cum absque peccato omitti possit, modò negligentia & contemptus absit, vt patet ex canon. Nostrates. 30. quæst. 5.

ADDE quod fundamentum Canonistarum debilissimum est; probant enim sententiam suam ex cap. In Ecclesiæ. de simonia, vbi prohibentur Sacerdotes accipere pecunias pro benedictione nubentium, quia ea benedictio Sacramentum est. Sed eo loco vocatur benedictio nubentium, Sacramentum largo modo; vt etiam ibidem Sacramenta vocantur, id est, caremonia sacra, exequia defunctorum, officium sepultura, deductio Episcopi ad suam sedem, & alia id genus.

SECUNDO obiicit Canus Patres Concilij Colonienfis, qui aliam formam Sacramenti requirunt, quam Scholastici requirere solent. SED ad hoc supra respondimus cum Kementium refutarem; ostendimus enim ex verbis ipsis Enchiridij, nomine Concilij Colonienfis editi, formam huius Sacramenti esse verba, quibus coniuges mutuam consensum exprimunt.

TERTIO obiicit Canus Petrum Paludanum, qui in 4. dist

HH 5 5. quæst

5. q. 2. scribit, non peccare coniuges, qui Matrimonium contrahunt in peccato mortali existentes. Ex qua sententia colligitur, Matrimonium ciuilitate contractum, non esse Sacramentum: neque enim auctor ille tam imperitus erat, ut non sciret Sacramentum Matrimonij sine sacrilegio suscipi non posse ab iis, qui in peccato mortali existunt.

R E S P O N D E O, Petrus Paludanus in illo ipso loco quem Canus citat, apertis verbis docet, Sacramentum Matrimonij ministrari ab ipsis coniugibus, consensum suum inuicem exprimentibus, cum in eo consensu signis expresso essentia Matrimonij consistat. Quare mirum est, cur Canus velit nos potius ex consequentia quadam ipsius, colligere Paludani sententiam, quam ex propriis verbis illius. Porro Paludanus eo loco non loquitur de coniugibus, ut Sacramentum Matrimonij recipiunt, sed ut illud ministrant: siquidem probare volebat, non semper peccare Ministrum, qui in peccato existens Sacramentum dispensat, ut in casu necessitatis. Sed quidquid sit de hac eius sententia, dubitari non potest de mente eius in quaestione, quam hunc tractamus.

Q U A R T O obiicit S. Thomam. quem duobus in locis sententiae suae subscribere Canus affirmat. **V N V S** locus est in 4. dist. 1. q. 1. art. 3. vbi S. Thomas docet, ad Pœnitentiam quatenus virtus moralis est, & ad Matrimonium, ut est in officium naturae, non requiri determinata verba; sed signa, & nutus quoslibet, sufficere. At verò ut Pœnitentia, & Matrimonium Sacramenta sunt, in dispensatione Ministrorum Ecclesiae constituta, requiri determinata verba. **A L T E R** locus est lib. 4. contra Gentes, cap. 78. vbi S. Thomas probat, Matrimonium esse Sacramentum, quia per Ministros Ecclesiae dispensatur, & quaedam benedictio nubentibus datur.

R E S P O N D E O, prior locus si quid probat, probat solum ad Sacramentum Matrimonij non sufficere nutus, siue quaecunque alia signa, sed necessaria esse verba, ut in omnibus aliis Sacramentis; at non probat, Matrimonium non esse Sacramentum, nisi verba illa à Ministro Ecclesiastico proferantur, cum idem S. Thomas dist. 26. q. 2. artic. 1. ad 1. discretis verbis dicat, formam Sacramenti esse verba coniugum: benedictionem autem Sacerdotis non esse de essentia huius Sacramenti. **A D D E**, quod idem S. THOMAS in secundo scripto in

quartum. dist. 1. q. 1. artic. 3. cū posuisset verba supra scripta, quæ habentur etiam in primo scripto, addidit: *Vel dicendum, quod in his, ut Sacramenta sunt, requiruntur aliqua signa loco verborum*, ex quo loco intelligimus S. Thomam non certum fuisse prioris opinionis

In posteriore loco S. Thomas probat Matrimonium esse Sacramentum à signo, & coniecturis, ut etiam nos supra fecimus: est enim signum huius rei, quod Matrimonium sacerdotali benedictione ornetur, & quod ad Ecclesiæ Ministros pertineat causas Matrimoniales iudicare.

Quinto profert testimonia grauissimorum auctorum. Euaristi in epist. 1. Calixti, in epist. ad Episcopos Galliæ. Syricij in epist. ad Himerium Hormisdæ apud Gratianum 30. quæst. 1. cap. Nullus. Nicolai apud eundem Gratianum 31. q. 2. can. Lotharius. Ambrosij, lib. 9. epistol. 70. ad Vigilium. Isidori, lib. 2. de officiis Ecclesiast. cap. 19. DENIQUE testimonia Conciliorum quorundam, ut Carthaginensis IV. can. 13. Lateranensis, ut habetur cap. In Ecclesiæ corpore extra, de simonia. Viennensis, ut habetur in Clementina Religiosi, de privilegijs. Lugdunensis 3. q. 3. can. Nulli. & Constantiensis in fine ipsius Concilij. Quæ sanè testimonia, si quid haberent contra sententiam nostram, meritò nos terrerent.

At nihil omninò habent, (vno Euaristi testimonio excepto) nisi, in Matrimonio adhiberi solere, vel debere benedictionem sacerdotalem, & alias eiusmodi cæremonias: quod etiam nos libentissimè accipimus, & contra hæreticos defendimus. Èsse autem eas cæremonias de essentia Sacramenti, aut Matrimonium per verba de presenti inter fideles contractum, non esse Sacramentum; in nullo eorum testimoniorum inuenitur: immò in Concilio Lateranensi, vnde sumptum est illud caput, In Ecclesiæ, de simonia, vocatur quidem benedictio nubentium. Sacramentum, sed tale Sacramentum, quale est etiam officium sepulturæ, exequiæ defunctorum, deductio Episcopi ad suam sedem, & similia.

Vnus est Euaristus, qui in epistol. 1. & apud Gratianum, 30. q. 5. can. Aliter, Matrimonia sine Sacerdote contracta videntur dicere, non esse Matrimonia, sed adulteria, vel stupra, vel fornicationes.

Sed hoc testimonium rectè exponitur à Theologis, & Canonis.

noni.

nonistis, qui docent, loqui Pontificem de Matrimonio legitimo in foro exteriori. Ecclesia enim non iudicat Matrimonium legitimum, sed fornicationem in foro exteriori, nisi testibus probari possit: tamen si sciat in foro conscientie esse verissimum Matrimonium, si vtriusque coniugis consensus interuenerit. Quod autem Euaristus Matrimonia clandestina iudicat illegitima, quia praesumitur defuisse mutus consensus in coniugium, perspicuum est ex ultimis verbis epistolae, ubi legimus Matrimonium esse illegitimum, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerint legitima.

Hanc autem solutionem admittere cogitur Canus, nisi velit contra decretum Tridentini Concilij credere, Matrimonia clandestina non fuisse vera coniugia, sed adulteria, vel stupra, aut fornicationes. Euaristus enim Matrimonia illa occulta non solum negat esse Sacramenta, quod Canus audire cupit, sed etiam affirmat esse adulteria, supra, fornicationes; quod nisi intelligatur in foro exteriori tantum, manifestum errorem continet, ut Concilium generale, cui Canus, ut verè Catholicus, parendum esse non dubitabat, apertissime definiuit.

CONTROVERSA TERTIA.

De unitate coniugij.

CAPVT NONVM.

De polygamia multarum vxorum successiue.

EQVITVR controuersia TERTIA, de unitate Matrimonij, siue de polygamia, quæ unitati opponitur. Duæ sunt partes principales huius controuersia. VNA, de polygamia multarum vxorum successiue. ALTERA, de polygamia multarum vxorum simul.

De polygamia multarum vxorum successiue, quarum videlicet